

Universitätsbibliothek Wuppertal

Avctores Latinae Lingvae In Vnvm redacti corpvs

Godefroy, Denis

[Genevae], 1585

Liber XII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-85](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-85)

cecidioque peritura. Fingunt & *Chimeram tri-*
formem bestiam, ore leonem, postremis parti-
bus draconem, media capream. Qua quidem
Physiologi non animal, sed Ciliciæ montem
esse aiunt, quibusdam locis leones & capreas
nutrientem, quibusdam ardentem, quibusdã
plenum serpentibus. Huc Bellorophões ha-
bitabilem fecit, vnde *Chimeram* dicitur oc-
cidisse. *Centaurus*, id est, hominibus equo mi-
xitis species vocabulum dedit, quos quidam
fuisse equites Thessalorum dicunt, sed quòd
discurrentes in bello velut vnum corpus e-
quorum & hominum viderentur, inde *Cent-*
tauros fictos asseruerunt. Porro *Monocentau-*
rum nomen sumpsisse ex tauro & homine,
qualem bestiam dicunt fabulosè in Labyrin-
tho inclusam fuisse. De qua Ouidius: Semi-
bouemque virum, semivirumque bouem.
Onocentaurus autem vocatur, eò quòd media
pars hominis species: media asini esse dica-
tur, sicut & *Hypocœturi* quòd equorum ho-
minumque in eis natura coniuncta fuisse
putatur.

De transformati. CAP. III.

Scribuntur autem & quædam monstro-
sæ hominum transformationes & commu-
tationes in bestias, sicut de illa maga famo-
sissima *Circe*, quæ socios quoque *Vlyssis mu-*
tasse fertur in bestias: & de *Arcadibus*, qui sorte
ducti, transnatabant quoddam stagnum atq;
ibi conuertebantur in lupos. Nam & *Diomedis*
socios in volucres fuisse conuersos, non fabu-
loso mendacio, sed historica affirmatione
confirmant. Sed & quidam asserunt *Strigas*
ex hominibus fieri. Ad multa enim latrocinia
figura sceleratorum mutantur, & siue magi-
cis cantibus, siue herbarum veneficio, totis
corporibus in feras transeunt. Siquidem &
per naturam pleraque mutationem recipiunt:
& corrupta in diuersas species transforman-
tur: sicut de vitulorum carnibus putridis apes: si-
cùt de equis scarabei: de mulis locustæ: de cancri
scorpiones. Ouidius: *Concaua littorei si demas*
brachia cancri: Scorpium exhibet, caudaque
minabitur vnca.

ISIDORI HISPAN-
SENSIS EPISCOPI, ORIGI-
NUM SIVE ETYMOLOGIARVM
LIBER XII.

Capita libri duodecimi.

- 1 De pecoribus & iumentis.
- 2 De bestijs.
- 3 De minutis animantibus.
- 4 De serpentibus.

- 5 De vermibus.
- 6 De piscibus.
- 7 De aëribus.
- 8 De minutis volatilibus.

De pecoribus & iumentis.

CAP. I.

QVINTVS animanti-
bus Adam primus vocabu-
la indidit, appellans vnicui
que nomen ex presenti in-
stitutione, iuxta conditio-
nem naturæ cui feruaret.
Gentes autem vnicuique a-
nimalium ex propria lingua dederunt voca-
bula. Non autem secundum Latinam linguã
atque Græcam aut quarumlibet gentiũ bar-
bararum nomina illa imposuit Adam: sed il-
la lingua quæ ante diluuium omnium vna
fuit, quæ Hebræa nuncupatur. Latine autem
animalia siue animantia dicta, quòd animen-

tur vita & moueantur spiritu. *Quadrupedia*
vocata, quia quatuor pedibus gradiuntur:
quæ dum sint similia pecoribus, tamen sub
cura humana nõ sunt. vt cerui, damæ, onagri,
&c. sed neque bestia sunt, vt leones: neque iu-
menta, vt vsus hominum iuuare possint. *Pec-*
cus dicimus omne quod humana lingua &
effigie caret. Proprie autem pecorum nomẽ
iis animalibus accommodari solet, quæ sunt
aut ad vescendum apta, vt oues & sues: aut
vsui hominum commoda, vt equi & boues.
Differt autem inter pecora & pecudes: nam
veteres communiter in significatione omniũ
animalium *pecora* dixerunt. *Pecudes* autem
tantum illa animalia quæ eduntur quasi pe-
cudes. Generaliter autem animal *pecus* à pa-

scendo vocatur. *Iumenta* nomina inde traxerunt, quod nostrum laborem vel onus suo adiutorio subuectando vel arando iuuent. Nam bos carpenta trahit, & durissimas terræ gregibus vomere vertit. Equus & asinus portant onera, & hominum in gradiendo laborem temperant. Vnde & iumenta appellatur ab eo quod iuuent homines. Sunt enim magnarum virium animalia. Eisdem quoque *armenta*, vel quod sint apta armis, id est, bello: vel quod his in armis vitur. Alij *armenta* tantum boues intelligunt ab arando, quasi aramenta. Discretio est autem inter *armenta* & *greges*: nam *armenta* equorum & bouum sunt: *greges* verò caprarum & ouium. *Ouis* molle pecus lanis, corpore inerme: animo placidum, ab oblatione dictum, eo quod apud veteres in initio non tauri, sed oues in sacrificio mactarentur. Ex iis quasdam *bidentes* vocant, eo quod inter octo dentes duos al-
 20 tiores vocat: quas maximè gentiles in sacrificium offerebant. *Vernex* vel à viribus dictus, quod ceteris ouibus sit fortior, vel quod sit vir. i. masculus, vel quod vermem in capite habeat: quorum excitati pruritu, inuicem se concutiunt, & pugnant cum magno impetu feriunt. *Aries* vel *ἄριος*, id est à Marte vocatus: vnde apud nos in gregibus masculi marces dicuntur: siue quod hoc pecus à gentilibus primum aris est immolatum. *Aries* quod aris imponeret. Vnde est illud: -- *Aries* mactatur ad aram. *Agnum* quanquam & Græci vocant *ἄγνος*, quasi pium. Latini tamen ideo hoc nomen habere putant, eo quod præ ceteris animantibus matrem agnoscat: adeo ut etiam si in magno grege errauerit: statim balatu recognoscat vocem parentis. *Hædi* ab edendo vocati. Parui enim pinguis simi sunt, & saporis iocundi: vnde & edere: inde & edulium vocatur. *Hircus* lasciuum animal, & petulcum & feruens semper ad coitum: cuius oculi ad libidinem in transversum aspiciunt: vnde & nomen traxit. Nam hirci sunt oculorum anguli secundum Suetonium: cuius natura adeo calidissima est, ut adamantem lapidem, quem nec ignis, nec ferri domare valet materia, solus huius cruor dissoluat. Maiores hirci *cinisii* dicuntur à fluuio Cimise in Libya, ubi grandes nascuntur. *Capros* & *capras* à carpentis virgultis quidam dixerunt. Alij quod caprent aspera. Nonnulli à crepitu erunt: vnde eas *capreas* vocitatas, quæ sunt capre agrestes, quas Græci pro eo quod acutissime videant, *ἄγριος*, dorcadæ appellauerunt. Morantur enim in excelsis montibus, & quamuis de longinquo, vident tamè omnes qui veniunt. Eadem autem & *capree*: eadem *ibices*, quasi auices, eo quod ad instar animum ardua & excelsa teneant, & in sublimibus inhabitent, ita ut de sublimitate vix

humanis obtutibus pateant: vnde & meridia na pars *ibices aues* vocat, quæ Nili flutibus inhabitant. Hæc itaque animalia, ut diximus, in petris altissimis commorantur, ut si quando ferarum vel hominum aduersitatem persenserint, de altissimis saxorum cacuminibus sese præcipitantes in suis se cornibus illata suscipiunt. *Cervi* dicti *ῥοῦς* *καρῆων*, id est, à cornibus. *κίοντα* enim Græcè cornua dicuntur. Hi serpentium inimici cum se grauatos in infirmitate persenserint, spiritu nariū eos extrahunt de cauernis: & superata pernicie veneni eorum pabulo reparantur. Dictamnū herbam ipsi prodiderunt. Nam & pasti excutiunt acceptas sagittas. Mirantur autem sibilum fistularum. Erectis auribus acutè audiunt, summis nihil. Si quando immensa flumina vel maria tranfnatant, capita clunibus præcedentium superponunt, sibi que inimicem succedentes nullum laborem ponderis sentiunt. *Tegryndæ* à Græcis nominati, quidam eadem specie sint, ut cervi: villosos tamè habent armos, ut hirci, & menta promissis hirsuta barbibus, qui non alibi sunt quam circa Phasidem. *Himuli* filij sunt ceruorum, ab inuere dicti: quia ad nutum matris absconduntur. *Damula* vocata, quod de manu effugiat: timidum animal & imbecille: de quo Martialis: Dente timeretur aper, defendit cornua ceruum. Imbelles dama, quid nisi præda sumus? *Lepus* quasi leuipes, quia velocitè currit. Vnde & Græcè pro cursu *λεπτός* dicitur: velox est enim animal & satis timidum. *Cuniculi* genus agrestium animalium dicti, quasi caniculi, eo quod canum indagine capiantur, vel excludantur ab speluncis. *Sus* dicta, quod pasca subigat, id est, terra subacta escas inquirat. *Verres*, quod grandes habeat vires. *Porcus*, quasi spurcus. Inurgit enim se cæno, luto immergit, limo illinit. Horati: Et amica luto sus, hinc etiam spurcicia vel spurius nuncupatur. Porcorum pilos *setas* vocamus, & *setas* à sue dicta: à quibus & *fitores* vocantur, quod ex setis suant, id est, consuunt pelles. *Aper* à feritate vocatus, ablata e litera, & subrogata p. Vnde & apud Græcos *ἄγριος*, id est, ferus dicitur. Omne enim quod ferum est & immitè abusuè agreste vocamus. *Iuuenens* dictus, eo quod iuuare incipiat hominum vsus in excolenda terra, vel quia apud Gentiles Ioui semper vbique iuuenens immolabatur, nunquam taurus. Nam in victimis etiam ætas considerabatur. *Taurus* Græcum nomen est sicut & bos. Indicis tauris color fuluus est, volucris pernicitas, pilis in contrarium versis, caput circumflectunt flexibilitate qua volunt, tergi duricia omne telum respuunt immiti feritate. *Bonem* Græci *βόν* dicunt. Hunc Latini *trionem* vocant, eo quod terrā terat, quasi terionem. Neuius:

Trionem

Trionem hic moderatur rusticus. Cuius laticudo pellium à mento ad crura, palearia dicuntur, à pelle ipsa, quasi pellearia, quod est generositatis in boue signum. Boum in sociis eximia pietas. Nam alter alterum inquirit cum quo ducere collo aratra cōsuevit, & frequenti mugitu pium testatur affectum si forte defecerit. *Vacca* dicta, quasi boacca. Est enim ex qualitate mobilium nominum: sicut leo læna: draco dracæna. *Vitulus & vitula*, à viriditate vocati sunt, id est, ætate viridi, sicut virgo. *Vitula* autem parua est & nondum enixa. Nam enixa, *iunuenca* est aut *vacca*. *Bubali* vocati per deriuationem, quod sint similes boum: aded indomiti, vt præ feritate iugum ceruicibus nō recipiant. Hos Africa procreat. *Vt* agrestes boues sunt in Germania, habentes cornua intantum prorensa, vt regius mensis insigni capacitate ex eis gerulæ fiant. *Camelus* causa momen dedit, siue quod quando onerantur, vt breuiore & humiles fiant, acumbant, quia Græci *καμῆς* humile & breue dicunt: siue quia curuus est dorso. Camor enim verbo Græco curuum significat. Hos licet & aliæ regiones mirant, sed Arabia plurimos. Differunt autem sibi. Nam Arabici bina tubera in dorso habent: reliquarum regionum singula. *Dromeda* genus est camelorum, minoris quidem stature, sed velocioris. Vnde & nomen habet. Nam *δρῆμος* Græcè cursus velocitas appellatur. Centum & amplius militiaia vno die pergere solet. Quod animal sicut bos & ouis & camelus ruminat. *Ruminatio* autem dicta est à rumine eminente gutturis parte: per quam dimissus cibus à certis animalibus reuocatur. *Asinus & asellus* à sedendo dictus, quasi asedus: sed hoc nomen quod magis equis conueniebat, ideo hoc animal sumpsit, quia priusquam equos caperent homines, huic præsidere ceperunt. Animal quippe tardum & nulla ratione renitens, statim vt voluit sibi homo subtrauit. *Onager* interpretatur asinus ferus. *Asinus* quippe Græci asinum vocant: *ἄσινος* ferum. Hos Africa habet magnos, id est, indomitos, & in deserto vagantes. Singuli autem sceminarum gregibus præfunt. Nascentibus masculis celant, & testiculos eorum morsu detruncant: quod tamen cauentes matres eos in secretis locis occultant. *Asini Arcadici dicti*, quod ab Arcadia primùm vecti sint magni & alti. Minor autem asellus agro plus necessarius est, quia & laborem tolerat & negligentiam propemodum non recusat. *Equi dicti*, eo quod quando quadrigis iungebantur, æquabantur, paræque forma & similes cursu copulabantur. *Caballus* à cauando dictus, propter quod gradiens vngula impressa terram concauet, quod reliqua animalia non habent. Inde & sonipes

quod pedibus sonat. *Vinacitas equorum* multa: exultant enim in campis, odorantur bellum, excitantur sonitu tubæ ad prælium: voce accensi ad cursum prouocantur. dolent cum victi fuerint: exultant cum vicerint. Quidam hostes in bello sentiunt, aded vt aduersarios morsu petant. Aliqui etiam proprios dominos recognoscunt: obliui mansuetudinis, si mutentur: aliquid præter dominum nullum dorso recipiunt. Interfectis vel morientibus dominis multi lachrymas effundunt. Solius equi est propter hominem lachrymari, & doloris affectum sentire. Vnde & in centauris equorum & hominum natura permixta est. Solent enim ex equorum mœstitia vel alacritate euentum futurum dimicaturi colligere. *Ætas longæua* equis Peticis, Vgnicis, Epiroticis ac Siculis: in annis vltra quinquaginta: breuior autem Hispanis ac Numidis & Gallicis, frequens opinio est. *In generosis equis*, vt aiunt veteres, *quatuor spectantur*: forma, pulchritudo, meritum, atque color. *Forma* vt sit validum corpus & solidum robore, conueniens altitudo, latitudo, latus, longum substrictius, maximæ & rotundæ clunes, pectus late patens, corpus omne musculorum densitate nodosum, pes siccus, & cornu concauo solidatus. *Pulchritudo*, vt sit exiguum caput, & siccum, pelle prope ossibus adherente, aures breues & acutæ, oculi magni, nares patulæ, & erecta ceruix, coma densa & cauda, vngularum soliditatis fixa rotunditas. *Meritum*, vt sit animo audax, pedibus alacer, trementibus membris, quod est indicium fortitudinis: quisque ex summa quiete facile concitetur: vel excitata festinatione non difficile teneatur. *Motus* autem equi in naribus intelligitur: virtus in membris trementibus. *Color* hic præcipuè spectandus: *badius, aureus, roseus, mirteus, ceruinus, gilvus, glaucus, scutulatus, canus, candidus, albus, guttatus, niger*. Sequenti autem ordine, *varius* ex nigro badioque distinctus: reliquis *varius* color, vel *cinereus* deterrimus. *Badium* autem antiqui vadium dicebant, quod inter cetera animalia fortius vadat. Ipse est & *spadix*, quem phœnicatum vocant: & dictus spadix à colore palmæ, quam Siculi *spadicam* vocant. *Glaucus* verò est veluti pictos oculos habens, & quodam splendore perfusus. Nam *glaucum* veteres dicebant album. *Gilvus* autem melius color est subalbidus. *Guttatus*, albus nigris interuenientibus punctis. *Candidus* autem & albus inuicem sibi differunt. Nam albus cum quodam pallore est: candidus verò, niueus & pura luce perfusus. *Canus* dictus, quia ex candido colore & nigro est. *Scutulatus* vocatus propter orbis quos habet candi-

dos inter purpureos. *Varius*, quod vias habeat colorum imparium. Qui autem albos tantum pedes habent, petali appellantur: qui frontem albam, calidi. *Ceruinus* est, quæ vulgò gauranem dicunt. *Acranem* idem vulgus vocat, quod in modum *Arei* sit coloris. *Mirteus* autem est pressus in purpura. *Dofinus* autem dicitur, quod sit color eius de asino: idem & *cinereus*. Sunt autem hi de agresti genere orti: quos *equiferos* dicimus, & proinde ad urbanam dignitatem transire non possunt. *Mauron* niger est. *Nigrum* enim Græci *μαύρον* vocant. *Mannus* verò equus breuior est, quem vulgò *brunitum* vel *brunitum* vocat. *Veredos* antiqui dixerunt, quod ve heret rhedas, id est, ducerent, vel quod vias publicas currant: per quas & rhedas ire solitum erat. *Equorum* tria sunt genera: vnum *generosum*, præliis & oneribus aptum: alterum *vulgare* atque *gregarium* ad vehendum, non ad equitandum aptum: tertium ex permutatione diuersi generis ortum, quod etiam *bigenerum* dicitur: quia ex diuersis nascitur, vt mulus. *Mulus* autem à Græco tractum vocabulum habet. Græcè enim quod iugo pistorum subactus, tardas molendo ducat in girum molas. Iudæi asserunt quod Ana abnepos Esau equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendendi, vt mulorum inde noua contra naturam animalia nascerentur. Onagros quoque admissos esse ob hoc ad asinas: & ipsum istiusmodi reperisse concubitum, vt velocissimi ex his asini nascerentur. Industria quippe humana diuersum animal in coitu cogit: sicque adulterina commixtione genus aliud reperit: sicut & Iacob contra naturam colorum similitudines procurauit. Nam tales foetus oues illius concipiebant, quales vmbra arietum desuper ascendentium in aquarum speculo contemplabantur. Denique & hoc ipsum in equarum gregibus fieri fertur, vt generosos obiciant equos visibus concipientium, quo eorum similes concipere & creare possint. Nam & columbarum dilectores depictas ponunt pulcherrimas columbas eisdem locis, quibus ille versantur, quo rapiente visu similes generent. Inde est quod quidam grauidas mulieres iubent nullos intueri turpissimos animalium vultus, vt cynocephalos & simias, ne visibus occurrentes similes foetus pariant. Hanc enim feminarum dicunt esse naturam, vt quales prospexerint, siue mente conceperint in extremo voluptatis actu dum concipiunt, talem sobolem procreant. Etenim animal in visu Venereo formas ex inscuis intus transmittit, eorumque fatiata typis rapit species eorum in propriam qualitatem. In animantibus *bigenera* di-

cuntur, quæ ex diuersis nascuntur, vt *mulus* ex equa & asino: *burdo* ex equo & asina: *hibride* ex apris & porcis: *titiurus* ex oue & hircoco: *musino* ex capra & ariete. Est autem dux gregis.

De bestiis. CAP. II.

Bestiarum vocabulum propriè conuenit leonibus, tigris, pardis, & vulpibus, canibusque & simiis & cæteris quæ vel ore vel vnguibus læuiunt, exceptis serpentibus. *Bestia* autem dicta à vi qua læuiunt. *Fera* appellata, quod naturali vtantur libertate, & desiderio suo ferantur. Sunt autem libere earum voluptates, & hinc atque illuc vagantur, & quo animus dixerit eo feruntur. *Leonus* vocabulum ex Græca origine inflexum est in Latinum. Græcè enim λέων vocatur, & est nomen nothum, quia ex parte corruptum. *Leona* verò totum Græcum est, sicut & *dracæna*. Vt autem *leana* *lea* dicatur, vsurpatum est à poetis. *Leo* autem Græcè, Latine rex interpretatur, eò quod sit princeps omnium bestiarum. Cuius genus trifarium dicitur. E quibus breues ac iuba crispæ, imbelles sunt: longi & coma simplici acres. Animos eorum frons & cauda indicat. Virtus eorum in pectore: firmitas in capite. Septem autem à venatoribus terram contuentur, quominus conspectis venabulis terreantur. Rotarum timent strepitus, sed ignis magis. Cùm dormierint vigilant oculi: cùm ambulat cauda sua cooperiunt vestigia sua, ne eos venator inueniat. Cùm genuerint catulum, tribus diebus & tribus noctibus catulus dormire fertur. tunc deinde patris fremitur vel rugiri veluti tremefactus cubilis locus, suscitare dicitur catulum dormientem. Circa hominem leonum natura est benigna, vt nisi læsi nequeant irasci. Pater enim eorum misericordia exemplis assiduis. Prostratis enim parcut: capiuos obuios repariare permittunt: hominem non nisi in magna fame interimunt. De quibus *Lucretius*: *Scymni* que leonum, &c. *Tigris* vocata propter voluctem fugam. Ita enim nominant *Perse* & *Medi* sagittam. Est enim bestia variis distincta maculis, virtute & velocitate mirabilis: ex cuius nomine flumen *Tigris* appellatur, quod is rapidissimus sit omnium fluuiorum. Has magis *Hircania* gignit. *Panther* dicitur siue quod omnium animalium amicus sit, excepto *dracone*, siue quia & sui generis societate gaudet, & ad eandem similitudinem quicquid accipit reddit. *pan* enim omne dicitur. Bestia est hac minutis orbiculis superpicta, ita

picta, ita vt oculatis ex fuluo circulis, nigra
 vel alba distinguatur varietate. Hæc semel
 omnino parturit: cuius causæ ratio manife-
 sta est. Nam cum in vtero matris coaluere ca-
 tuli, maturisque ad nascendum viribus pol-
 lent, odiunt temporum moras. Itaque onera-
 tam foetibus vultuam tanquam obstantem
 partui vnguibus lacerant: effundit illa partu
 seu potius dimittit, dolore cogente. Ita postea
 corruptis & cicatricosis sedibus genitale se-
 men infusum non erit acceptum, sed irritum
 resilit. Nam Plinius dicit animalia cum acu-
 tis vnguibus frequenter parere non posse.
 Vitiantur enim intrinsecus se mouentibus ca-
 tulis. *Pardus* secundus post *Pantherem* est, ge-
 nus variuum & velocissimum, & præceps ad
 sanguinem. Salu enim ad mortem ruit. *Leo-
 pardus* ex adulterio *leænae* & *pardi* nascitur,
 & tertiam originem efficit: sicut & Plinius in
 naturali historia dicit, leonem cum *parda*:
 aut *pardum* cum *leæna* concumbere, & ex
 vitroque coitu degeneres parturi, vt mu-
 lus ex equa & asino. *Rinoceros* à Græcis voca-
 tus. *Lacinè* interpretatur in narè cornu. Idem
 & *monoceros*, id est, unicornis, eo quod vnu
 cornu in media fronte habeat pedum qua-
 tuor: ita acutum & validum, vt quicquid im-
 petierit, aut ventiler, aut perforer. Nam & cū
 elephantem sepe certamen habet, & in ventre
 vulneratum prosternit. Tantæ autem est for-
 titudinis, vt nulla venantium virtute capiat-
 tur: sed, sicut asserunt qui naturas animalium
 scripserunt, virgo puella præponitur, quæ ve-
 nient sinum aperit: in quo ille omni feroci-
 tate deposita caput ponit: sicque soporatus
 velut inermis capitur. *Elephantem* Græci à ma-
 gnitudine corporis vocatum putant, quod
 formam montis præferat. Græcè enim mons
 elisio dicitur. Apud Indos autem à voce *barro*
 vocatur. Vnde & vox eius *barritus* dicitur, &
 dentes eius *ebur*. Rostrum autem *promoscida*
 dicitur, quo ille pabulum ori admouet, & est
 angui similis, vallo munitus eburneo. Hos *bo-
 nes Lucanos* vocabant antiqui Romani: bo-
 nes, quia nullum animal grandius videbant:
 Lucanos, quia in Lucania illos primus *Pir-
 rhus* in prælio obiecit Romanis. Nam hoc
 genus animantis in rebus bellicis aptum est.
 In eis enim *Persæ* & *Indi* lignis turribus col-
 locatis, tanquã de muro iaculis dimicant. In-
 tellectu autem & memoria multa vigent.
 Gregatim incedunt: motu quo valent salu-
 tant homines: mutem fugiunt: auersi coeunt:
 quando autem parturiunt, in aquis vel insu-
 lis dimittunt foetus, propter dracones, quia i-
 nimici sunt & ab eis implicari necantur. Bien-
 nio autem portant foetus, nec amplius quàm
 semel gignunt, nec plures, sed tantum vnum.
 Viuunt autem annos trecentos. Apud solam
 Africam & Indiam elephantum prius nascebã-

tur: nunc sola eos India gignit. *Gryphes* voca-
 tur, quod sit animal pennatum & quadru-
 pes. Hoc gen⁹ ferarum in Hyperboreis mon-
 tibus nascitur. omni parte corporis leones
 sunt: talis & facie aquilis similes, equis vehe-
 menter infesti. Nam & homines viuos discer-
 punt. *Cameleon* non habet vnum colorem, sed
 diuersa varietate conspersus, vt *pardus*. Dicit^r
 autem ita, eo quod cameli similitudinem ha-
 bet & leonis: huius *cameleontis* corpusculu
 ad colores quos videt facillima conuersione
 variatur, quod animalium aliorum non est
 ita ad conuersionem facilis corpulentia. *Ca-
 meleon pardus* dicitur, quod dum sit vt *pardus*
 albis maculis superasperus, collo equo simi-
 lis, pedibus bubalis, capite tamen camelo est
 similis: hunc *Æthiopia* gignit. *Lynx* dicitur,
 quia in luporum genere numeratur: bestia
 maculis distincta terga, vt *pardus*, sed similis
 lupo. Vnde & ille *λυκος*, iste *lynx*. Huius vri-
 nam conuerti in duritiam preciosi lapidis di-
 cunt, qui *Lyrinus* appellatur, quod & ipsos
 lynces sentire, hoc documento probatur. Nã
 egestum liquorem arenis in quantum potue-
 rint, contegunt, inuidia quadam naturæ, ne
 talis egestio transeat in vsum humanu. *Lyn-
 ces* dicit Plinius Secundus extra foetum vnu
 non admittere. *Castrores* à castrando dicti sunt.
 Nam testiculi eorum apti sunt medicamini-
 bus, propter quod cum præsenferint venato-
 rem, ipsi & se castrant & mortibus vires suas
 amputant. De quibus Cicero in *Scauriana*,
 redimunt se à parte corporis, propter quod
 maximè expetuntur. Iuuenalis: Qui se, *Tu-
 nuchum* imple facit, cupiens euadere damnum
 Testiculi. Ipsi sunt & *Fibri*, qui etiam *Pon-
 tici canes* vocantur. *Vrsus* fertur dicitur, quod
 ore suo formet foetus, quasi orsus. Nam aiunt
 eos informes generare partus, & carnem
 quandam nasci, quam mater lambendo in
 membra componit. Vnde est illud: Sic for-
 mat lingua foetum cum protulit vrsa. Sed
 hoc immaturitas partus facit, denique trice-
 simo die generat. Vnde euenit, vt præcipitata
 fecunditas informis procreetur. *Vrsorum* ca-
 put inualidum: vis maxima in brachiis & in
 lumbis. Vnde interdum erecti insistant. *Lu-
 pus* Græca deriuatione in linguam nostram
 transfertur. Lupos enim illi *λυκος* dicunt *λυ-
 cos* autem Græcè à morsibus appellatur, quod
 rabie rapacitatis quæque inuenerit, trucidet.
 Alij *lupos* vocatos aiunt, quasi *lepos*, quod
 quasi *leoni*, ita sit illi virtus in pedibus: vnde
 quicquid pede prelerit, non viuit. *Rapax* au-
 tem bestia & truoris appetens: de quo rusti-
 ci aiunt, vocem hominem perdere, si eū prior
lupus viderit. Vnde & subito tacenti dicitur,
Lupus in fabula. Certè si se prius visum sen-
 serit, deponit feritatis audaciam. *Lupi* toto
 anno non amplius quàm duodecim diebus

coeunt: famem diu portant, & post longa ieiunia multū deuorant. Lupos Æthiopia mittit ceruice iubatos, & tantum varios, vt nullum colorem dicant illis abesse. *Canis* nomē Latinum, Græcam etymologiam videtur habere. Græcè enim *κύων* dicitur: licet eum quidam à canore latratus appellatum æstimant, eo quòd infonet: vnde & canere. Nihil autē sagacius canibus. Plus enim sensus cæteris animalibus habent. Namque soli sua nomina recognoscunt: dominos suos diligunt: dominorum tecta defendunt: pro domino suo se morti obiciunt: voluntariè cum domino suo ad prædā currunt: corpus domini sui etiam mortuum non relinquunt. Quorum postremò natura est, extra homines esse non posse. In canibus duo sunt spectanda, aut fortitudo, aut velocitas. *Catuli* abusuè dicuntur quarumlibet bestiarum filij. Nam catuli propriè canum sunt, per diminutionem distincti. *Lycisci* autem dicuntur, vt ait Plinius, canes nati ex lupis & canibus, cum inter se fortè miscentur. Solent & formicæ canes noctu in syluis alligata admitti ad bestias tigres, à quibus insiliri & nasci ex eodem foetu canes adeò acerrimos & fortes, vt in cõplexu leones prosternant. *Vulpes* dicta, quasi volupes. Est enim volubilis pedibus, & nunquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus currit, fraudulentum animal, insidiosque decipiens. Nam dum non habuerit escam, fingit mortem: sicque descendente, quasi ad cadauer volucres rapit & deuorat. *Simia* Græcum est nomen. i. pressis naribus. Vnde & Simias dicimus, quòd suppressis naribus sint, & facie scæda, rugis ruspiter follicantibus: licet & capellarum sit pressum habere nasum. Alij simias Latino arbitrantur sermone vocatas, eo quòd multa in eis similitudo humanæ rationis sentitur, sed falsum est. Hæ elementorum sagaces noua luna exultant: medio & caua tristantur. Ecce quos amant ante se gestant: neglecti circa matrem hærent. Harum genera quinque sunt, ex quibus *cercopitheci* caudas habent. *Simia* enim cum cauda est, quam quidam cruda vocant. *Singa* villosæ sunt comis, mammis prominentibus: dociles ad feritatis oblivionem. *Cynocephali* & ipsi similes simiis, sed facie ad modum canis, vnde & nuncupati. *Satyri* facie admodum grata & gesticalatis motibus inquieti. *Callitriches* toto penè aspectu & cæteris distant. Sunt enim in facie producta barba, & lata cauda. *Leontaphanos* bestia modica, & ex eo ita vocata, quia capta exurit: eiusque cinere aspersæ per compita semitarum leones necant, si quantuluncunque ex illis sumpserint. *Histrice* animal in Africa erinacij simile, vocatum à spinarum stridore, quas tergo laxatas emittit, vt canes insequentes vulneret. *Enhydros*

bestiola ex eo nuncupata, quod in aquis versetur: & maximè in Nilo. Quæ si inuenierit dormientem crocodilum, volutat se in lutum primum, & intrat per os eius in ventrem, & carpens omnia interiora eius, exit viua de visceribus crocodili, ipso mortuo. Hinc *ψόγγος* Græcè vocatus, eò quòd odore suo & salubria ciborum & venenosa prodetur. De quo Dracontius ait: Prædicat suillus vim cuiuscunque veneni. *Suillus* autem à fetis est nuncupatus. Hic etiam serpentes insequitur: qui, cum aduersus aspidem pugnat, caudam erigit, quam aspis maximè obseruat quasi minantem: ad quam cum vim suam transfert: decepta corripitur. *Musio* appellatus, quòd muribus infestus sit. Hunc vulgus *captum* à captura vocant. Alij dicunt quòd captat, id est, videt. Nam tanto acutè cernit, vt fulgore luminis noctis tenebras superet. Vnde & à Græcis venit *catius*, id est, ingeniosus, *κατακταίν*. *Furo* à furuo dicitur: vnde & *fur*. Tenebrosos enim & occultos cuniculos effodit, & eiicit prædā quam inuenierit. *Melo*, quòd sit rotundissimo membro, vel quòd fauos petat, & assidue mela capret.

De minutis animalibus. CAP. III.

Mus pusillum animal, Græcum illi nomen est: quicquid verò ex eo trahit Latunum sit. Alij dicunt mures, quòd ex humore terræ nascuntur. Nam mus terra, vnde & humus. His in plenilunio iecur crescit: sicut quædam maritima augentur, quæ rursus de crescente luna deficiunt. *Sorex* Latinum est, eò quòd rodant, & in modum terra præcitant. Antiqui autem soricem, *suricem* dicebant: sicut & clodum *claudum*. *Mustella* dicta, quasi mus longus. Nam telum à longitudine dictum. Hæ ingenio subdola, in domibus vbi nutrit catulos suos, transfert mutæque sedem. Serpentes etiam musæque persequitur. *Duo* autem sunt genera *mustelarum*. Alterum enim sylvestre est distans magnitudine, quòd Græci *κνίδα* vocant: alterum in domibus obseruans. Falsò autem opinantur, qui dicunt mustelam ore concipere, aure effundere parturam. *Musaraneum*, cuius morsu aranea moritur. Est in Sardinia animal per exiguum; araneæ forma, quæ *solifuga* dicitur: eo quòd diem fugiat. In metallis argentariis plurima est, occultò reptans, & per imprudentiam superferentibus pestem facit. *Talpa* ideo dicta, quòd sit damnata cæcitate perpetua & tenebris. Est enim absque oculis, semper quoque terram fodis, & humum egerit, atque radices subter frugibus comedit, quam Græci *ἀσφάλαια* vocant. *Glires* dicti sunt, quia pingues eos efficit fomus. Nam *glicere* dicimus crescere. Hyeme enim tota dormiunt & immobiles quasi

quasi mortui iacent, tempore aestiuo reuiuiscunt. *Ericius*, animal spinis coopertum, quod exinde dicitur nominatum, eo quod subrigit se quando spinis suis clauditur, quibus vndique protectus est contra insidias. Nam statim vt aliquid senserit, primum se subrigit: atque in globum conuersus, in sua se arma recolligit. Huius prudentia quaedam est. Nam dum abscedit vnam de vite, supinus sese volutat super eam, & sic eam exhibet natis suis. *Grillus*, nomen à sono vocis habet. Hicretò ambulat, terram terebrat, stridet noctibus, venatur eum formica circumligata capillo in cauernam eius coniecta, afflata prius puluere ne se abscondat. Ita formica complexibus trahitur. *Formica* dicta, eo quod ferat micas farris, cuius solertia multa. Prouidet enim in futurum, & praeparat in aestate quod hyeme comedat. In messe autem eligit triticum: hordeum non tangit. Dum pluit ei super frumentum, torum eicit. *Dicuntur in Aethiopia esse formica ad canis formam*, quae arenas aureas pedibus eruant, quas custodiunt ne quis auferat, captantes ad necem persequuntur. *Formicolon*, ob hoc vocatus, quia est vel formicarum leo, vel certe formica pariter & leo. Est enim animal paruum formicis satis infestum, quod se in puluere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit. Proinde autem leo & formica vocatur, quia aliis animalibus vt formica est: formicis autem vt leo est.

De serpentibus. CAP. IIII.

Anguis vocabulum omnium serpētium genus, quod plicari & contorqueri potest. Et inde anguis, quod angulosus & nunquam sit rectus. Angues autem apud gentes pro geniiis locorum erant habiti temper: vnde & Persius: Pinge duos angues pueri sacer est locus. *Colubrum*, constat ab eo dictum, quod colat umbras, vel quod in lubricis tractus flexibus sinuosis labatur. Nā *lubricum* dicitur, quicquid labitur dum tenetur, vt piscis & serpens. *Serpens* autem nomen accepit, quia occultis accessibus serpit: non apertis passibus, sed squamarum minutissimis nissibus reptat. Illa autem quae quatuor pedibus nituntur, sicut lacerti & stelliones, non serpentes sed *reptilia* nominantur. Serpentes autem reptilia sunt, quia ventre & pectore reptant. Quorum tot venenar, quot genera: tot pernicies, quot species: tot dolores, quot colores habentur. *Draco*, maior cunctorum serpentium, sine omnium animantium super terram. Hunc Graeci *δρακοντα* vocant. Vnde & deriuatum est in Latino vt diceretur draco, quia saepe à speluncis abstractus fertur in aerem, concitaturque propter eum aer. Est autem crista-

tus ore partio: & artis fistulis per quas trahit spiritum, & linguam exerit. Vim autem non in dentibus, sed in cauda habet, & verberare potius quam rictu nocet. Innoxius autem est à venenis: sed ideo huic ad mortem faciendam venena non esse necessaria, quia si quem ligauerit, occidit. A quo nec elephas tutus est sui magnitudine corporis. Nam circa semitas delitescens, per quas elephanti solito gradiuntur: crura eorum nodis eligar, ac suffocatos perimit. Gignitur autem in Aethiopia & India, in ipso incendio iugis aestus. *Basiliscus*, Graecè, Latine interpretatur regulus, eo quod rex serpētium sit: aded vt eum videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat: nam & hominem, vel si aspiciat, interimit. Siquidem ad eius aspectum nulla avis volans illaesa transit: sed quamuis procul sit, eius ore combusta deuoratur. A mustelis tamen vincitur, quas illic homines inferunt cauernis, in quibus delitescit. Itaque ea visa fugit, quem illa persequitur & occidit. Nihil enim parens ille rerum sine remedio constituit. Est autem longitudine semipedalis: albis maculis lineatus. *Reguli* autem, sicut scorpiones, arentia quaeque sectantur, & postquam ad aquas venerint, ibique aliquem momorderint, *vsopoceros* & lymphaticos faciunt. *Sibilus*, idem est qui & regulus. Sibilus enim occidit antequam mordeat vel exurat. *Vipera* dicta, quod vi pariat. Nam cum venter eius ad partum intumuerit, catuli non expectantes naturam maturam solutionem, sed corrosis eius lateribus vi erumpunt cum matris interitu. *Lucanus*: Viperei coeunt abrupto corpore nati. Fertur autem quod masculus ore inserto viperae semen expuat. Illa autem ex voluptate libidinis in rabiem versa, caput maris ore receptum praecidit. Ita fit vt parens vterque pereat, masculus dum coit, foemina cum parturit. Ex vipera autem pastelli fiunt, qui *θραναί* vocantur à Graecis. *Aspis* vocata, quod morfu venena immittat & aspergat: *is* enim Graeci venenum dicunt: & inde aspis quod morfu venenato interimat. Huius diuersa genera & species, & dispares effectus ad nocendum: fertur enim aspis cum ceperit pati incantatorem, qui eam quibusdam carminibus propriis euocat, vt eam de caeuerna educat: illa autem cum exire uoluerit, vnam aurem ad terram premit, alteram cauda obturat & operit: atque ita voces illas magicas non audiens, non exit ad incantantem. *Dipsas*, genus est aspidis, quae Latine situla dicitur, quia quem momorderit, siti perit. *Hypnalis*, genus aspidis dicta, quod somno necat. Hac sibi Cleopatra apposuit, ac ita morte quasi somno soluta est. *Hemorrhòis aspis* nuucupatur, eo quod sanguinem sudet, qui ab eo morsus

fuerit: ita vt dissolutis venis, quicquid vi-
 tæ est per sanguinem euocet. Græcè enim
 sanguis *αἷμα* dicitur. *Prester aspis*, semper ore
 parenti & vaporante currit. Cuius poeta sic
 meminit: Oraque distendens audis fuman-
 tia prester. Hic quem percusserit, distendi-
 tur, enormique corpulentia necatur. Extu-
 beratum enim putredo sequitur. *Seps*, tabi-
 ficus aspis, qui dum momorderit hominem,
 statim cum consumit: ita vt liquefiat totus
 in ore serpentis. *Cerastes*, serpens dictus, eo
 quod in capite cornua habeat similia arie-
 tum. *Κέρας* enim Græci cornua vocant: sunt
 autem illi quadrigemina cornicula: quorum
 ostentatione, veluti esca, illiciens sollicita-
 ta animalia perimit. Totum enim corpus a-
 renis tegit: nec vllum indicium sui præbet,
 nisi ex ea parte qua inuitatas aues vel ani-
 malia capit. Est enim flexuosus plus quàm
 alij serpentes, ita vt spinam non habere vi-
 deatur. *Scitalis*, serpens vocatus, eo quod
 tanta præfulget tergi varietate, vt notarum
 gratia retardet aspicientes: & quia reptan-
 do pigrior est, quos assequi non valet mira-
 culo sui stupentes capit. Tanti autem feruo-
 ris est, vt etiam hyemis tempore exuias cor-
 poris feruentis exponat. De quo Lucanus:
 Et scitale sparsis etiam nunc sola pruinis E-
 xuias positura suas. *Amphibena* dicta,
 eo quod duo capita habeat: vnum in loco
 suo: alterum in cauda, currens ex vtroque
 capite, tractu corporis circulato. Hæc sola
 serpentium frigori se committit: prima omnium
 procedens. De qua Lucanus: Et grauis in
 geminum vergens caput amphibena. Cuius
 oculi lucent veluti lucernæ. *Enhydrius*, col-
 uber in aqua viuens. Dentis enim *ὕδαρ* a-
 quam vocant. *Hydros*, aquatilis serpens, à
 quo icti obturgescunt, cuius quidam mor-
 bum *Bovium* dicunt, eo quod fimo bouis re-
 medietur. *Hydra* draco multorum capitum:
 qualis fuit in Lerna palude prouinciæ Arcad-
 iæ: hæc Latine exedra dicitur, quod vno
 cælo tria capita excrescant: sed hoc fabulo-
 sum est. Nam constat Hydram lacum fuisse
 euomentem aquas, vastantem vicinam ci-
 uitatem, in quo, vno meatu clauso, multi
 erumpebant. Quod Hercules videns, loca
 ipsa exussit: & sic aquæ clausit meatus. Nam
 Hydra ab aqua dicta est. *Chelydros*, serpens,
 qui & chersydros dicitur, quia & in aquis &
 in terris moratur. Nam *χέρον* dicunt Græci
 terram, *ὕδαρ* aquam: hic per aquam labitur,
 terram fumare facit: quea sic Macer descri-
 bit: Seu terga expirant spumantia virus:
 Seu terram fumat, qua teter labitur anguis.
 Et Lucanus: Tractique via fumante Che-
 lydri. Semper enim directus ambulat. Nam
 si torserit se dum currit, statim crepat. *Na-
 trix*, serpens aquam veneno inficiens. In

quocunque enim fonte fuerit, veneno eum
 immiscet: de quo Lucanus, Et Natrix vio-
 lator aque. *Cencris*, serpens inflexuosus,
 quæ semper iter rectum efficit. De quo Lu-
 canus: Et semper recto lapsurus limite Cen-
 cris. *Parias*, serpens qui semper in cauda
 ambulat, & sulcum facere videtur. De quo
 idem Lucanus: Quo contemptus iter cauda
 sulcare Parias. *Boas*, anguis Italiæ immen-
 sa mole: persequitur greges armentorum
 & bubalos, & plurimo lacte irriguis vberibus
 se innectit & surgens interimit: at-
 que inde à boum populatione Boas no-
 men accepit. *Iaculus*, serpens volans. De quo
 Lucanus: Iaculique voluæres. Exiliunt e-
 nim in arboribus, & dum aliquod animal
 obuium fuerit, iactant se super illud & peri-
 munt. Vnde & Iaculi dicti sunt. In Arabia
 autem serpentes sunt cum alis, quæ Sirenz
 vocantur, quæ non solum plus currunt e-
 quis, sed etiam volare dicuntur: quorum tã-
 tum virus est, vt morsum ante mors inse-
 quatur, quàm dolor. *Obites* dicta, quod co-
 lorem arenæ habeat. De qua poeta: Quàm
 paruis maculis Teufanus obites Concolor
 exultis atque indiscretus arenis Admotus.
Seps, exigua serpens, quæ non solum cor-
 pus, sed & ossa veneno consumit. Cuius po-
 eta sic meminit: Ossaque dissoluens cum cor-
 pore tabificus Seps. *Dipsas*, serpens tantæ
 exiguitatis fertur, vt cum calcatur non videat-
 ur. Cuius venenum antè extinguit quàm
 sentiat, vt facies præuenta morte, nec tri-
 stitiam induat morituri. De quo poeta: Si-
 gniferum iuuenem Tyrreni sanguinis Au-
 lum Torta caput retrò dipsas calcata mo-
 mordit, Vix dolor aut sensus dentis fuit.
Salpinga, serpens est, quæ non videtur. *Cæcu-
 la* dicta, eo quod parua sit, & non habeat o-
 culos. *Centipeda*, à multitudine pedum di-
 cta. *Brucus* est, cuius penè totum corpus in
 ventre colligitur. *Lacertus*, reptilis genus est,
 vocatus ita, quod brachia habeat. Genera
 lacertorum plura, vt botrax, salamandria,
 saura, stellio. *Botrax* dicta, quod ranæ ha-
 beat faciem. Nam Græci ranam *βότραξ* vo-
 cant. *Salamandria* vocata, quod contra in-
 cendia valeat: cuius inter omnia venenata
 vis maxima est. Cætera enim singulos feri-
 unt. hæc plurimos pariter interemit: nam
 si arbori irreperit, omnia poma inficit ve-
 neno, & eos qui ea ederint, occidit, quæ e-
 tiam si in puteum cadat, vis veneni eius po-
 tantes interficit. Ista contra incendia re-
 pugnant, ignes sola animalium extinguit.
 Viuit enim in mediis flammis sine dolo-
 re & consumptione, & non solum quia
 non vitur, sed extinguit incendium.
Saura lacertus, qui quando senescit, cacat-
 ur oculi eius, & intrat in foramen parietis
 aspi-

aspicientis contra Orientem, & orto sole intendit & illuminatur. *Stellio* de colore nomē habet inditum. Est enim tergore pictus lucentibus guttis in modum stellarum. De quo *Quidius*, Aptūmque colorī Nomen habet, variis stellatus corpore guttis. Hic autē scorpionibus adeo contrarius traditur, vt viso eo pauorem iis afferat & torporem. Sunt & alia genera serpentium, vt *Admodia*, *Elephantia*, *Chamedracontes*. Postremo quantus nominum, tantus mortium numerus. Omnes autem serpentes natura sua frigidi sunt, nec percutiunt, nisi quando calefcunt. Nam quando sunt frigidi, nullum tangunt. Vnde & venena eorū plus die quā nocte nocent. Torpent enim noctis algore, & merito, quia frigidi sunt nocturno rore. In se enim adducunt vaporem corporis gelidæ pestes, & natura frigida. Vnde & hyeme in nodos torquentur, æstate soluantur. Inde est, quod dū quidquam serpentium veneno percutitur, 20 primum obstupescit: & postea vbi in illo calesfactum ipsum virus exarserit, statim & hominem extinguit. *Venenum* autem dictum, eò quod per venas vadit. Infusa enim pestis eius per venas vegetatione aucta discurrit, & animam extinguit. Vnde non potest venenū nocere, nisi hominis tetigerit sanguinem. *Lucanus*, Noxia serpentum est admixto sanguine pestis. Omne autem venenum frigidum est, & ideo anima quæ ignea est, fugit venenum frigidum. In naturalibus bonis, 30 quæ nobis & irrationabilibus animantibus videmus esse communia, viuacitate quadam sensus serpens excellit. Vnde & legitur in *Genesis*: Serpens autem erat sapientior omnibus pecoribus terræ. Dicit autem *Plinius*: Si creditur, quod serpentis caput etiam si cum duobus euaserit digitis, nihilominus viuunt. Vnde & totum corpus obicit pro capite, ferientibus. *Anguibus* vniuersis hebes visus est. 40 Raro in aduersum contuentur, nec frustra, cum oculos non in fronte habeant, sed in temporibus, adeo vt citius audiant quā aspiciant. Nullum autem animal in tanta celeritate linguam mouet, vt serpens: adeo vt triplicem linguam habere videatur cum vna sit. Serpentium vda sunt corpora: adeo vt quacunque eunt, viam humore designent. Vestigia serpentium talia sunt, vt cum pedibus carere videantur: costis tamen & squamarum nisi- 50 bus crepant: quas à summo gutture vsque ad imam aluum parili modo dispositas habent. Squamis enim quasi vnguibus, costis quasi curibus innituntur. Vnde si in qualibet corporis parte ab alio vsque ad caput ictu caput aliquo collidatur: debilis reddita cursum habere non possit, quia vbiinque ictus ille incidit, spinam soluit, per quam costarum pedes & motus corporis agebantur. Serpen-

tes autem diu viuere dicuntur, adeo vt deposita veteri tunica, senectutem deponere, atque in iuuentutem redire perhibeantur. *Tunica* serpentum *exuvia* nuncupantur, eò quod iis quando senescunt sese exuunt, quibus exuti in iuuentutem redeunt. Dicuntur autem *exuvia* & *induvia*, quia exuuntur & induuntur. ¶ *Pythagoras* dicit de medulla hominis mortui quæ in spina est, serpentem creari, quod etiā *Ouidius* in *Metamorphosis* libris commemorat, dicens: Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro Mutari credant humanas angue medullas. Quod si creditur, merito euenit, vt sicut per serpentem mors hominis: ita per hominis mortem serpens. Fertur autem quod serpens hominē nudum non sit ausus attingere.

De vermibus. C A P. V.

Vermis est animal quod plerunque de carne vel de ligno, vel de quacunque re terrena sine vllō concubitu gignitur: licet nonnunquam & de ouis nascantur, vt scorpio. Sunt autem vermes aut aeris, aut aque, aut terre, aut carniū, aut frondium, aut lignorum, aut vestimentorum. ¶ *Aranea* vermis aeris: ab aeris nutrimento cognominata, quæ exiguo corpore longa fila deducit: & tela semper intenta nunquam desinit laborare, perpetuū sustinens in suo labore suspensum. ¶ *Sanguisuga* vermis aquatilis, dicta quia sanguinē sugit. Potantibus enim insidiatur, cumque il labitur faucibus, vel vbi vsquam adhæserit, sanguinem haurit: & cum nimio cruore maderit, id euomit quod hausit, vt recentiorē denuo sugat. ¶ *Scorpio* vermis terrenus, qui potius vermibus ascribitur non serpentibus: animal armatum aculeo: & ex eo Græcè vocatum, quod cauda figat: atque arcuato vulnere diffundat venena. Proprium autem est scorpionis, quod manus palmam non feriat. *Cantarida* vermis terrenus, qui humano corpori statim vt fuerit applicatus, sui adustione vesicas efficit plenas humore. *Multipes* vermis terrenus, ex multitudine pedū vocatus, qui contra ictum contractus in globū complicatur. Nascitur sub petris ex humore & terra. *Limax* vermis limi dictus, quod in limo, vel de limo nascatur: vnde & sordidus semper & immundus habetur. ¶ *Bombyx* vermis frondium: ex cuius textura bombycinum conficitur. Appellatur autem hoc nomine ab eo quod euacuetur dū fila generat, & aer solus in eo remaneat. *Eruca* frondium vermis oleribus vel pampinis inuoluta: ab erodendo dicta, cuius meminit *Plautus*. Imitatus nequam bestiam & maleficam inuolutam in pampino. Implicat se eadem: nec aduolat vt locusta, vt huc il-

licque diccurrens, semipasta dimittat, sed permanet perituris frugibus & tardo lapsu pigerisque moribus vniversa consumit. ¶ *Teredonias* Græci vocant *Ignorum* vermes, eò quòd terendo edant. Hos nos *Termites* dicimus. Ita enim apud Latinos ligni vermes vocantur, quos tempore importuno cæsa arbores gignunt. ¶ *Tinea* vermis *vestimento-rum* dicta, quòd teneat, & eòsque insedeat quòd erodat. Inde pertinax dicitur, eò quòd in eandem rem identidem vigeat. ¶ *Vermes* carniū, hemigræus, lumbricus, ascarida, costi, pediculi, pulices, lendes, tarmus, ricinus, vsia, cimex. *Hemigræus* vermis capitis vocatur. *Lumbricus* vermis intestinorum, dictus quasi lūbicus, quia labitur, vel quòd in lumbis sit. *Ascarida*, costi. *Pediculi* vermes cutis à pedibus dicti. Vnde & pediculosi dicuntur, quibus pediculi in corpore efferuescunt. *Pulices* verò vocati sunt, quòd ex pulvere magis nutriantur. *Tarmus* vermis est lardi. *Ricinus* vermis est canis, vocatus eo quòd haret in auribus canum. *vsia* enim Græcè canis est. *Vsia* vermis est porci, appellata quia vrit. Nā vbi momorderit, ad eò locus ardet, vt statim ibi vesicæ fiant. *Cimex* de similitudine cuiusdam herbe vocatus, cuius fetorē habet. Propriè autem *vermis* in carne putrefacta nascitur: *tinea* in vestimentis: *eryca* in olerè: *teredo* in ligno: tarmus in lardo. ¶ *Vermis* non vt serpens apertis passibus vel squamarum nisibus reptat, quia non est illi spinæ rigor vt colubri, sed in directum corpusculi sui partes gradatim porrigendo contractas, contrahendo porrectas motum explicat: sicque agitatus perlabitur.

De piscibus. CAP. VI.

Pisces dicti, vnde & pecus, à pascendo sci- licet. *Reptilia* id eò dicuntur hæc quæ nant, eo quòd reptandi habeant speciem & naturam, quamuis se in profundum immergant, tamen in natando repunt. Vnde & ait Dauid: Hoc mare magnū & spaciosum manibus: illic reptilia, quorum nō est numerus. *Amphibia* sunt quædam genera piscium, dicta eo quòd ambulandi in terris vsū & natandi in aquis officium habeant. *Amphibia* Græcè verumque dicitur, id est, quia in aquis & in terris viuunt, vt Phocæ, Crocodili, Hippopotami, hoc est, equi fluuiales. ¶ *Pecoribus* autem & bestiis & volatilibus ante homines nomina imposuerunt, quàm piscibus, quia prius visa sunt & cognita. Piscium verò postea cognitis generibus nomina instituta sunt, aut ex similitudine terrestrium animalium, aut ex specie propria, siue moribus, seu colore, vel figura, aut sexu. *Ex similitudine* 60

terrestrium, vt rana, leones, & vituli, & nigri meruli, & parui diuerso colore, collo & dorso picti, & turdi albo varij, & cætera quæ sibi iuxta species terrestrium animalium nomina vindicantur. *Ex moribus terrestrium*, vt canes in mari à terrenis canibus nuncupati, quòd mordeant. Et lupi, quòd improba voracitate alios persequantur. *A colore*, vt umbri, quia colore umbræ sunt: & aurata, quia in capite auri colorem habent: & varij à varietate, quos vulgò tructas vocat. *A figura*, vt orbis, quia rotundus est, totusque in capite constat, vt folia, quòd sit instar calciamen-
10 rorum solis. *A sexu*, vt musculus, quòd sit balenæ masculus. Eius enim coitu concipere belua hæc perhibetur. Hinc & musculi co-
clearum, quorum lacte concipiunt ostrea, *Balena* autem sunt immensa magnitudinis bestia, ab emittendo & fundendo aquas vocata. Cæteris enim bestiis maris altius iaciūt
20 vndas. *Cætes* enim Græcè emittere dicitur. *Cete* dicta *το κητος*, *η τὰ κητην*, hoc est, ob immanitatem. Sunt enim ingentia genera beluarum æqualia montium corpora, qualis cetus exceperit Ionam: cuius aluus tantæ magnitudinis fuit, vt instar obtineret inferni: dicente propheta. Exaudiuit me de ventre inferni. *Equi marini*, quòd prima parte equi sunt, postrema soluuntur in piscem. *Bocæ* dicunt etiam boues marinos, quasi boacas. *Cerulei* à colore appellati. Nam cœruleum est viride cum nigro, vt est mare. *Delphines* cetum habent vocabulum, quòd voces hominum sequantur: vel quòd ad symphoniam gregatim cōueniant. Nihil in mari velocius istis. Nam plerumque salientes, naues transuolant. Quando autem prælundunt in fluctibus, & vndarum motibus saltu præcipiti feruntur, tempestates significare videtur. Hi
30 propriè *Simones* nominantur. Est & Delphinum genus in Nilo dorso ferrato, qui crocodilos tenera ventrum secantes interimunt. *Porci marini*, qui vulgò vocantur *suilli*: qui dū escam quarunt, more suis terram sub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium, & nisi rostrum arenis immergant, pastum non colligunt. *Corui* à cordis voce dicti, quia grunniunt pectore, suaque voce pro
40 diti capiuntur. *Thynni* nomen Græcum habent. Hi ingrediuntur Veris tempore: intrant dextro latere, leuo exeunt. Hoc inde creduntur facere, quòd dextris oculis acutius videat, quàm sinistris. *Gladus* dicitur, eo quòd rostro mucronato sit: & ob hoc naues perfos-
50 sas mergit. *Serra* nuncupata, quia ferratam cristam habet, & subternatans nauem secat. *Scorpio* dictus, quia lædit dam manu tollitur. Tradunt enim decem cancris cū ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi sunt scorpio-
60 nes ad

nes ad eum locum congregati. *Arauea*, genus piscis, dictus, quod aure feriat. Habet enim stimulos, de quibus percutit. *Crocodilus*, à croceo colore dictus, gignitur in Nilo, animal quadrupes in terra, & in aquis valens, longitudine plerumque viginti cubitorum, dentium & vnguium immanitate armatum, tantaque cutis duricia, vt quamuis fortium ictus lapidum tergo percussus, non sentiat. Nocte in aquis, die in humo quiescit: oua in terra fouet: mascula & foemina vices seruant. Hunc pisces quidam ferratam habentes cristam tenera ventriū defecantes interimūt. Solus ex animalibus superiorem maxillam mouere dicitur. *Hippopotamus* vocatus, quod sit equo similis dorso, iuba, & hinnitu, rostro relupinato aprinis dentibus, cauda tortuosa, vngulis binis, die in aquis commoratur: nocte segetes depascitur, & hunc Nilus gignit. *Pagrus*, quem Graeci *sagrus* ideo nuncupant, quod duros dentes habeant, ita vt ostreis in mari alatur. *Dentrix*, pro multitudine & granditate dentium dictus. *Lepus*, à similitudine capitis nuncupatus. *Lupinus*, vt dictum est, auuiditas appellauit, piscem in captura ingeniosum: denique rete circumdatus fertur arenas arare cauda, atque ita conditus transire rete. *Mullus* vocatus, quod molis atque tenerimus: cuius cibo tradunt libidinem inhiberi: oculorum autem aciem hebetari: homines verò à quibus saepe pastus est, piscem olent. *Mullus* in vino necatus, hi qui inde biberint, tedium vini habent. *Mugilis* nomen habet, quod sit multum agilis. Nam vbi dispositas senserit piscatorum infidias, confestim retrorsum rediens ita transilit rete, vt volare piscem videas. *Melanurus*, eo quod nigram caudam habeat, & nigras pennas, & in corpore lineas nigras. *Melano* enim Graeci nigrum vocant. *Glaucus*, à colore dictus, eo quod albus sit. Graeci enim *αδελος* dicunt. Hic aestate rarò apparet nisi tantum in nubilo. *Timallus*, ex flore nomen accepit. *Timum*, quippe flos appellatur: nam dum sit specie gratus, & sapore iocundus, tamen sicut flos flagrat, & corpore odotes aspirat. *Escarus* dictus, eo quod solus escam ruminare perhibetur: denique alij pisces non ruminant. Tradunt autem hunc ingeniosum etiam. Namque inclusum nassis, non fronte erumpere, nec infestis luminibus caput inserere, sed aduersum cauda ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorsum redire, quem luctatum eius si fortè alius escarus extrinsecus videat, apprehensa mordicus cauda adiungere nissus erumpentis. *Sparus*, à lancea missili accepit nomen, quod eiusdem figurae sit. Terrestria enim prius inuenta sunt, quam marina. Nam *sparus* est telum rusticorum missile, à spargendo dictum. *An-*

stralis piscis, siue quia aquarum vndam suo ore suscipit: siue quia tunc hic piscis oritur, quo tempore tendere in occasum Pleiades ceperint. *Amio*, saxatilis dextra sinistraque lateribus virgis puniceis perperuis, aliisque discoloribus designatur: dictus amio, quia non capitur nisi hamo. *Echeneis* paruus & semipedalis pisciculus: nomen sumpsit, quod nauem adherendo retineat. Ruant licet venti, & sauiant procellae, nauis tamen quasi radicata in mari stare videtur, nec moueri, non retinendo, sed tantummodo adherendo. Hunc Latini *Moram* appellauerunt, eo quod cogat stare nauigia. *Vranoscopus*, vocatur ab oculo quem in capite habet, à quo semper supra intendit. *Milago* nominatus, quia euolat super aquam. Quoties autem cernitur extra aquam volitans, tempestates mutari designat. *Squamatus* dictus, quod sit squamis acutis. Vnde & eius cute lignum politur. Ciuitas Syriae quae nunc Tyrus dicitur, olim Sarra vocabatur à pisce quodam qui illic abundat, quem lingua sua *far* appellant: ex quo deriuatum est, huius similitudinis pisciculos *sardas* *sardinasque* vocari. *Falec*, pisciculus ad liquorem salmatorum idoneus: vnde & nuncupatus. *Aformis*, pisciculus qui propter exiguitatem hamo capi non potest. *Anguilla*, similitudo anguis dedit nomen: origo eius ex limo. Vnde & quando capitur ad eum lenis est, vt quanto fortius presseris, tanto citius elabatur. Ferunt autem & orientis fluiuium Gangem anguillas tricenis pedibus gignere. Anguilla vino necata, qui ex eo biberint, tedium vini habent. *Draco* marinus, aculeos in branchiis habet ad caudam spectantes, qui dum percusserit, quaquam ferit venenum fundit, vnde & vocatus. *Murenam* Graeci *μύρανα* vocant, eo quod complicit se in circulos. Hanc foemini tantum sexus esse tradunt & concipere à serpente: ob id à piscatoribus tanquam à serpente sibilo euocatur & capitur. Ictu autem sustis difficulter interimitur, ferula protinus animam in cauda habere certum est. Nam capite percusso vix eam interimi, cauda statim exanimari. *Congrus* polypus, id est, multipes: plurimos enim nexus habet. Iste ingeniosus hamum appetens brachiis complectitur, non morso: nec prius dimittit, quam escam circumferat. *Torpedo* vocata, eo quod corpus torpescere faciat, si eam quiquam viuente tangat. Narrat Plinius Secundus: Ex Indico mari torpedo etiam procul & è longinquo, vel si hasta virgaque attingatur, quamuis praualidos lacertos torpescere, quamlibet ad cursum veloces pedes alligari. Tanta enim vis eius est, vt etiam aura corporis sui afficiat membra. *Sepia* dicitur, quia sapius interclusa facilius capitur. In cocundo obscenum genus: ore enim concin-
n iij.

pit sicut vipera. Cuius acramenti tanta vis est, ut lucernæ additum, Æthiopes videri ablati priori lumine quidam tradunt. *Lulligo*, tradunt in Oceano Mauritania, non procul à Lixo flumine tantam multitudinem lulliginum euocari ex aqua, ut etiam naues dimergere possint. ¶ *Concha*, & *cochlea* hæc ex causa vocata, quia deficiente luna cauantur, id est, euacuatur. Omnium enim clausorum maris animalium atque concharum incremento lunæ membra turgescunt, defectu euacuantur. Luna enim cum in augmento fuerit, auget humorem: cum verò in defectum venerit, humores minuuntur. Hoc enim Physiici dicunt. *Concha* autem primæ positionis nomen: *cochlea* verò per diminutionem quasi conculæ. *Cochlearum* multa genera sunt, inter quas & *margaritifera*, quæ *celoe* dicuntur, in quarum carne preciosus calculus solidatur. De quibus tradunt ij qui de animalium scripsere naturis, eo quòd nocturno tempore littora appetunt, & ex caelesti rore margaritarum concipiunt: vnde & *celoe* nominantur. *Murex*, *cochlea* est maris, dicta ab acumine & asperitate, quæ alio nomine conchilium nominatur, propter quod circumcisa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur: & inde ostrum appellatum, quòd hæc tinctura ex textæ humore elicitur. *Canceri* vocantur, quia conchæ sunt crura habentes: inimica ostreis animalia. Eorum enim carnibus viuunt, miro ingenio. Nam quia valida testa eius aperiri nõ potest, explorat quando ostrea claustra testarum aperiat: tunc cancer latenter lapillum iniicit, atque impedita conclusionem ostreae carnes erodit. Tradunt quidam à decem cæcris cum ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi sunt scorpiones ad eum locum coituros. Duo autem sunt genera *cancrorum*, *fluuiales* & *marini*. *Ostrea* dicta est à testa, quib⁹ mollities interior carnis manitur. Græci enim testam *ὄστρα* vocant. *Ostrea* autem neutro, carnes eius foemino dicuntur genere. *Musculi* sunt, ut prædiximus *cochlea*, à quorū lacte concipiunt *ostreae*, & dicti *musculi*, quasi *masculi*. *Pelori-des*, à Pelore promontorio Siciliae, vbi abundant, cognominatae sunt. Vnde Virgilius dicit, Ecce autem Boreas angusta abscide Pelori. *Vngues* à similitudine humanarū vnguiū dicta. *Testudo* dictus, eo quòd tegmine testæ fit adopertus in cameræ modum. Sunt autem quatuor genera, *terrestres*, *maritima*, *lutaria*, id est in ceno & paludibus viuētes. Quartum genus *fluuiales*, quæ in dulci aqua viuunt. Tradunt quidam, quòd incredibile est, tardius ire nauigia, testudinis pedem dextrum vehentia. *Echinus*, à terrestri echino nomen traxit, quem vulgus *Erycium* vocat;

cuius testa duplex, spinis aculeata in modum castanearum: quando adhuc operata de arboribus cadunt. Caro eius mollis & minio similis. *Vri*, tribus modis dicitur, ut testudo, ac pelorus, & coelea. Nā & quod edimus & vbi caro inest: vtrūq; dicitur pelorus. *Rana*, à garrulitate vocata: eo quod circa genitales strepunt paludes & sonos vocis importunis clamoribus reddunt. Ex iis quædam *aquatice* dicuntur, quædam *palustres*, quædam *rubete*, ob id quia in vepribus viuunt, grandiores cunctarum. Aliæ *calamites* vocantur, quoniam inter arundines fruticesq; viuunt, minima omnium & viridissima, muta & sine voce sunt. *Agredula*, ranæ parua in sicco vel agris commorantes, vnde & nuncupata. Negant quidam canes latrare, quibus in offa rana viua fuerit data. *Spongia*, à fingere. i. nitidare & extergere dicta. Afranius, Accedo ad te ut tibi ceruicem fingam linteo, id est extergam. Cicero, Et fingebatur spongiis sanguis, id est extergebatur. Animal autem esse docetur cruore inherente petris. Vnde & dum absconditur, sanguinem remittit. Nā alia sunt viuentia in aquis & discurrunt, ut pisces, alia sunt fixa, ut ostrea, echini, spongia. Ex his alias mares dici, eo quòd tenues sunt fistulae spissioresq;: alias foeminas, quæ maioribus fistulis sunt ac perpetuis: alias duriores, quas Græci appellant *νεύρω*, & nos hircosas dicere possumus ob asperitatem sui. Mollissimum genus earum penicilli vocantur, eo quòd aperta sunt ad oculorum tumores, & ad extergendas lippitudines viles. Cæcidæ spongiae cura sunt. Per æstatem enim ad solem sterauntur, & sicut cera punica cædorem bibunt. ¶ Animalium omnium in aquis viuentium nomina cxliij. Plinius ait, diuisa in generibus, belluarum, serpentium communium terra & aqua: *cancrorum*, *concharum*, *locustarum*, *peloridum*, *polyporum*, *solearum*, *lacertorum*, & *lulliginum*, & his similia, ex quibus multa quodam naturæ intellectu temporum suorum ordinem cognoscunt, quædam verò in suis locis mutatione vagantur. ¶ In piscibus autem foeminis alia commixtione masculi concipiunt, & pariunt catulos, alia ponunt oua sua sine masculi commixtione suscepta, quæ idem insequens sui feminis iactu perfunduntur, & quæ hoc munere fuerint afflata, sunt generabilia, quæ verò perfusa non fuerint, sterilia perseverant, aut putrescunt.

De auibus. CAP. VII.

NUM nomen auium, sed genus diuersum. Nā sicut species sibi differunt, ita & naturæ diuersitate. Nā alia simplices sunt, ut colūba: alia astute, ut perdix: alie ad manū se sub-

1133

subiiciant, vt accipiter: alie reformidant, vt garantes: alie hominum conuersatione delectantur, vt hirundo: alie in desertis secretam vitam diligunt, vt turtur: alie solo semine reperto pascuntur: vt anser: alie carnes edunt, & rapinis intendunt, vt miluus: alie incolae qua manent in locis semper, vt strutio: alie aduentitiae, quae propriis temporibus reuertuntur, vt ciconia & hirundines: alie congregae, id est gregatim volantes, vt sturni & coruicines. alie solitariae, id est solitariae propter insidias depraedandi, vt aquila, accipiter & quaecunque ita sunt: alie vocibus strepunt, vt hirundo: alie cantus edunt dulcissimos, vt cygnus & merula: alie verba & voces hominum imitantur, vt psitacus & pica. Sed & alia sicut genere, ita & moribus innumerabilia. Nam volucrum quot genera sunt, inuenire quisquam non potest. Neque enim omnes Indiae & Aethiopiae atque Scythiae deserta penetrare potuit, qui eorum genus vel doctrinas nosset. Aues dicte, eo quod vias certas non habeant: sed per aua quaeque discurrant. Alites quod alis alta intendant, & ad sublimia remigio alarum conscendant. Volucres à volando, nam vnde volare, inde & ambulare dicimus. Vola enim dicitur media pars pedis siue manus, & in auibus vola pars media alarum, quarum motu pennae agitantur, inde & volucres. Pulli dicuntur omnium auium nati, sed & animalium quadrupedum nati pulli dicuntur, & homo paruus pullus. Recentis ergo nati pulli dicuntur, eo quod polluti sunt. Vnde & vestis nigra pulla dicta est. Ales sunt in quibus pennae per ordinem fixae volandi exhibent usum. Vocatae autem alee, eo quod iis aues complexos alant & foueant pullos. Penna à pendendo, id est à volando dicta. vnde & pendere. Volucres enim pennarum auxilio mouentur, quando se acri mandant. Pluma quasi piluma. Nam sicut pilum in quadrupedum corpore, ita pluma in auibus. Animum nomina multa à sono vocis composita esse composita, vt grus, coruus, cygnus, pauo, miluus, vlula, cuculus, gracculus, &c. Varietas enim vocis eorum docuit homines quid nominarentur. Aliqua ab acumine oculorum vocata. Tanti enim contuitus esse dicitur, vt cum super maria immobili penna ferat ur, nec humanis pateat obrutibus de tanta sublimitate pisciculos natate videat: ac tormenti instar descendens raptam praedam peninis ad litus pertrahat. Nam & contra radii solis fertur obrutum non flectere, vnde & pullos suos vngue suspensos radii solis obicit, & quos viderit immobilem tenere acie, vt dignos genere conseruat, si quos verò flectere obrutum, quasi degeneres abiicit. Vultur à volatu tardo nominata putatur. Magnitudine quippe praepetes volatus non habet. Harum quaedam dicuntur concubitu non misce-

ri, & sine copula concipere & generare, natofque earum penè vsque ad centum annos procedere. Vultures autem sicut & aquila etiam ultra maria cadauera sentiunt. Altius quippe volantes multa quae montium obscuritate caelantur, ex alto illi conspiciunt. Gradipes apud Graecos vocatur auis, apud nos tarda, eo quod graui volatu detenta, nequaquam, vt caeterae volucres attollitur velocitate pennarum. Grues verò nomē de propria voce sumperunt, tali enim sono fulurrant. Haec autem dum properant: vnam sequuntur ordine literato. De quibus Lucanus, Et turbata perit dispersis litera pennis. Excelsa autem petunt: quod facilius videant quas petant terras. Castigat autem voce quae cogit agmen. At vbi raucescit, succedit alia. nocte autem excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arceant: quod cauendum erit clamor indicat. Etatem in illis color prodit. Nam senectute nigrescunt. Ciconia vocata à sono quo crepitant, quasi ciconiae: quem sonum oris potius esse constat, quam vocis, quia eum quatiēte rostro faciunt. Haec Veris nuncia, societatis comites, serpentium hostes, maria transuolant, in Asiam collecto agmine pergunt. Cornices duces eas praecedunt, & ipsae quasi exercitus prosequuntur. Eximia illis circa filios pietas. Nam adeo nidos impensius fouent, vt assiduo incubitu plumas exuant. Quantum autem temporis impendunt in foeribus educandis, tantum & ipsae inuicem à pullis suis aluntur. Olor auis est quam Graeci οὐροσ appellat. Olor autem dictus, quod sit totus plumis albus. Nullus enim meminit cignum nigrum. Olor enim Graeco totum dicitur. Cygnus autē à canendo est appellatus, eo quod carminis dulcedinem modularis vocibus fundit. Ideo autē suauiter eum canere dicunt, quia collum longum & inflexum habet, & necesse est eluctantem vocem per longum & inflexuosum iter varias reddere modulationes. Ferunt in Hyperboreis partibus praecinētib; citharedis olores plurimos aduolare, apteque admodum concinere. Olores autem Latinum nomen est. Nam Graeco cyni dicitur. Nautae verò sibi hanc bonam prognosiam facere dicunt, sicut ait Aemilius: Cygnus in auspiciis semper letissimus ales. Huc optant nautae, quia se non mergit in vndas. Strutio Graeco nomine dicitur, quod animal in similitudine auis pennas habere videtur: tamen de terra altius non eleuatur. Qua sua fouere negligit: sed proiecta tantummodo fortu pulueris animantur. Ardea vocata, quasi ardua, id est, propter altos volatus. Lucanus, Quodque ausa volare Ardea. Formidat enim imbres, & super nubes euolat, vt procellas nubium sentire non possit. Cum autē altius vo-

lauerit, significat tempestatem. Hanc multi Tantalū nominant. *Phoenix* auis Arabia, dicta quod colorē Phœnicēū habeat, vel quod sit in toto orbe singularis & vnica. Nā Arabes singularem & vnica Phœnicem vocant. Hæc quingentis vltra annis viuens, dū se viderit senuisse: collectis atomatum virgultis, rogū sibi instruit, & conuersa ad radium solis alarum plausu voluntarium sibi incendiū nutrit, sicque iterum de cineribus suis resurgit. *Cynomolpus* & ipsa Arabia auis, proinde ita vocata, quod in excelsis nemoribus textit nidos ex fructibus cinnami: & quoniā non possunt ibi conscendere homines propter raritatem altitudinem & fragilitatem, eosdē nidos plumbatis appetunt iaculis, ac sic cinnamia illa deponit, & precii amplioribus vendunt: eo quod cinnamum illud magis quam alia mercatores probent. *Psittacus* in India litoribus gignitur, colore viridi, torque puniceo, grandi lingua & cæteris auibus latiore. Vnde & articulata verba exprimit, ita vt si eā non videris, hominem loqui putes. Ex natura autem salutat dicens, aue, vel *χαιρα*. Cætera nomina institutione discit. Hinc est illud: *Psittacus* à vobis aliorum nomina discam; Hoc didici per me dicere, Cæsar aue. *Halcyon* pelagi volucris dicta, quasi ales oceanica, eo quod hyeme in stagnis oceani nidos faciat, pulloque educit: qua excubante fertur extento aequore pelagus silentibus ventis continua septem dierum tranquillitate mitescere, & eius fertibus educandis obsequium ipsa rerum natura præbere. *Pellicanus* auis Ægyptia habitans in solitudine Nili fluminis, vnde & nomen sumpsit. Nam Canopus Ægyptus dicitur. Fertur, si verum est, eam occidere natos suos, eosque per triduum lugere, deinde se ipsam vulnerare, & aspersione sui sanguinis viuificare filios. *Stymphalide* auis à Stymphalibus insulis appellata, vbi plurimum abundant, aduersus quas Hercules sagittis est vsus. Sunt enim pelagi volucres in insulis habitantes. *Diomedias* auis à sociis Diomedis appellatas, quos ferunt fabulæ in easdē volucres fuisse conuersos, forma fulicæ similes, magnitudine cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris. Sunt autem circa Apuliam in insula Diomediam inter scopulos litorum & saxa volitantes, iudicant inter suos & aduenas. Nam si Græcus est propius accedūt & bladiuntur: si alienigena, morsu impugnant & vulnerant, lacrymosis quasi vocibus dolentes vel suā mutationem, vel regis interitum. Nā Diomedes ab Illyriis interemptus est. Hæc auis Latine Diomediam dicuntur. Græci eas *διωμειδεις* dicunt. *Memnonides* auis Ægyptiæ appellata à loco vbi Mēnon periit. Nā cater natum aduolare dicitur ex Ægypto ad Iliū iuxta Mēnonis sepulchrū, & proinde eas I.

liæses Mēnonias vocat. Quinto autē anno ad Iliū veniūt, & cum biduo circumuolauerint, tertia die incutes pugna vicissim se vnguibus, rostrisque dilacerant. *Hercinie* auis dicta ab Hercinio salta vbi nascitur, quarū pennæ adeo per obscura emicant, vt quāuis nox obtentata densis tenebris sit, ad præsidium itineris dirigendi latè interluceat, cursūque viæ pateat indicio plumarum fulgentium. *Onocrotalon* Græci vocant rostro longo. Quorū duo genera sunt, aliud aquatile, aliud solitudinis. *Ibis* auis Nili fluminis quæ semetipsam purgat, rostro in anuum aquam fundens. Hæc serpentiū ouis veskitur, ex eis escam gratissimā nidis suis deportans. *Meropes* eosdem & gaulos, qui parentes suos recondere atque alere dicuntur. *Coredulus* genus volatilis est, quasi cor edēs. *Monedula*, quasimonetula quæ cum aurū inuenit, aufert & occultat. Cicero pro Valerio Flacco, Nō plus aurū tibi quāmonedula committendū. *Vespertilio* pro tēpore nomē accepit, eo quod lucē fugiens crepusculo vespertino circūuolat, præcipiti mortu acta, & tenuissimis brachiorū mēbris suspensa: animal murium simile, non tam voce resonans quā stridore, specie quoque volatilis, simul & quadrupes, quod in aliis auibus reperiri non solet. *Luscinia* auis inde nomen sumpsit, quod cantu suo significare solet diei surgentis exortū, quasi lucinia. Eadē & acredula, de qua Cicero in Prognosticis, Et matutinos exeret acredula cantus. *Vlula* auis dicitur à *ὄλκα* & *ὕλη*, id est à plāctu & luctu nominata. Cū n. clamat, aut sterū imitatur aut gemitū. Vnde & apud augures si lamentetur tristitia, tacens ostendere fertur prosperitatē. *Bubo* à sono vocis cōpositum nomen habet, auis feralis, onusta quidem plumis, sed graui semper detenta pigritia: in sepulchris diu noctūque versatur, & semper cōmoratur in cauernis. de qua Ouidius. Fœdaque sit volucris venturi nuntia luctus, Ignauus bubo dirum mortalibus omen. Denique apud augures malum portendere fertur. Nam cū in vrbe visa fuerit solitudinem significare dicit. *Noctua* dicitur pro eo quod nocte circūuolat & per diē non possit videre. Nā exorto splendore solis, visus illius hebetatur. Hæc autem insula Cretensis non habet: & si veniat aliūde, statim moritur. Noctua autē non est bubo: nā bubo maior est. *Nycticorax* ipsa est noctua quia nocte amat. Est. n. auis lucifuga, & solē videre non patitur. *Strix* nocturna auis habēs nomen de sono vocis. Quādo enim clamat stridet, de qua Lucanus: Quod trepidus bubo, quod strix nocturna querūt. Hæc auis vulgō *Amma* dicitur, ab amādo paruos, vnde & lac præbere dicitur nascentibus. *Corvus* siue *corax* nomen à sono gutturis habet, quod voce coracinet. Fertur hæc auis quod

quod editis pullis escam plenè non præbeat, priusquam in iis per pennarum nigredinem similitudinem proprii coloris agnoscat. Postquam verò eos tetros plumis alpererit, in toto agnitos abundantius pascit. Hic prior in cadaueribus oculum petit. *Cornix* annosa auis apud Latinos Græco nomine appellatur, quam aiunt augures hominum curas significationibus augere, insidiarum vias monstrare, futura prædicere. Magnam nefas hæc credere, vt Deus consilia sua cornicibus maderet. Huic inter multa auspicia tribuunt etiã pluuias portendere vocibus, vnde est illud, Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce. *Graculus* à garrulitate nuncupatus, non, vt quidam volunt, pro eo quod gregatim volent, cum sit manifestum ex voce eum nuncupari. Est autè loquacissimum genus & vocibus importunum. *Pica* quasi poetice, q̄ verba in discrimine vocis expriment, vt homo. Per ramos enim arborum pendula importuna garrulitate sonantes, & si linguas in sermone nequeunt explicare, sonum tamen humane vocis imitantur, de qua congruè quidam ait, Pica loquax certa dominum te voce saluto. Si me non videas, esse negabis auem. *Picus* à Pico Saturni filio nomen sumpsit, eo quod ea in auspiciis utebantur. Nam ferunt hanc quiddam habere diuinum: illo indicio, quod in quacunq; arbore nidificauerit, clauus vel quicquid aliud fixum fuerit, diu hætere non possit, quin statim excidat, vbi illa infederit. iste est picus martius, nam alia est pica. *Pauo* nomen de sono vocis habet, cuius caro tam dura est, vt putredinem vix sentiat, nec facile coquatur, de quo quidam sic ait, Miraris quoties gemmantas explicat alas, Si potes hunc seuo tradere iure coco. *Phasianus* à Phaside insula Græciæ vnde primùm asportatus est, appellatus. Testatur id vetus distichon illud, Argiua primùm sum transportata carina. Ante mihi notum nil nisi Phasis erat. *Gallus* à castratione vocatus. Inter cæteras enim aues huic soli testiculi adimuntur. Veteres enim abscisos gallos vocabant, sicut autem à leone *leona*, & à dracone *dracena*, ita à gallo *gallina*. Cuius membra ferunt quidam, si auro liquefcenti misceantur, consumit. *Anas* ab assiduitate natandi aptum nomen accepit. Ex quo generæ quædam germanæ dicuntur, quod plus cæteris nutriant. *Anseri* nomen anas dedit per deriuationem, vel à similitudine, vel quod & ipsa natandi frequentiam habeat. Iste vigilias noctis assiduitate clangoris testatur. Nullum autem animal ita odorem hominis sentit, vt anser: vnde & clangore eius Gallorum ascensus in Capitolio deprehensus est. *Fulica* dicta, quod caro eius leporinã sapiat. *Lepus* enim lepus dicitur, vnde & apud Græ-

cos *λεπρος* dicitur. Est enim *auis stagnensis*, habens nidum in medio aque vel in petris quas aquæ circumdant, maritimòque semper delectatur profundo. Que dum tempestatè perferens, fugiens in vado ludit. *Mergus* ab assiduitate mergendi nomen habet. Sape autè dimisso in profundum capite aurarum signa sub fluctibus colligunt, & præuidentes æquoris tempestatem cum clamore ad littora tendunt. Nam in pelago iam grauissimam esse tempestatem constat, cum ad littora mergi confugerint. *Accipiter* auis animo plus armata quam vngulis, virtutem maiorem in minore corpore gestans. Hinc ab accipiendo, id est à capiendo nomen sumpsit. Est enim auis rapiendis aliis auibus auida, idèbque vocatur accipiter, id est raptor, vnde & Paulus Apostolus, Sustinetis enim si quis vos accipit, vt enim diceret, si quis rapit, dixit si quis accipit. Fertur autem accipitres circa pullos suos impios esse. Nam dum viderint eos posse tentare volatus, nullas eis præbent escas, sed verberant pennis & à nido præcipitant: atque à tenero compellunt ad prædam ne forte adulti pigrescant. *Capus* Itala lingua dicitur à capiendo. Hunc nostri *falconem* vocant, eo quod incuruis digitis sit. *Miluus* mollis viribus & volatu, quasi mollis auis, vnde & nuncupatur, rapacissimus tamen, & semper domesticis auibus insidiatur. *Osifrangus* vulgo appellatur auis quæ ossa ab alto dimittit, & frangit. Vnde & à frangendo ossa nomen accepit. *Turtur* de voce vocatur auis pudica, & semper in montium iugis, & in desertis solitudinibus commorans. Tecta enim hominum & conuersationem fugit, & commoratur in siluis. Quæ etiam hieme deplumata in truncis arborum concauis habitare perhibetur. Cuius contrario columba hospicia humana diligit, domorum semper blanda inhabitatrix. *Columba* dicta, quod earum colla ad singulas conuersationes colores mutant, aues masculinæ, & in hominũ multitudine conuersantes, ac sine felle, quas antiqui *Venerias* nuncupabant, eo quod nidos frequentent, & osculo amorem concipiant. *Palumbes*, eo quod sint facta, à pabulo quas vulgus titos vocant, auis casta, ex moribus appellatur, quod comes sit castitatis. Nam dicitur quod amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem copulam ultra requirat. *Perdix* de voce nomen habet, auis dolosa atque immunda. Nam masculus in masculum cõsurgit & obliuiscitur sexum libido ipsa præceps. Aded autem fraudulenta, vt alteri ova diripiẽs foueat: fraus fructum non habet. Denique dum pulli propriæ vocem genitricis audierint naturali quodam instinctu, hanc quæ eos fouit relinquunt, & ad eandem quæ genuit reuertuntur. *Columbices* à sono vocis dicte, quas Græ-

ci *opruzae* vocant eo quod primum visa fuerint in Ortygia insula. Hæ adueniendi habent tempora. Nā æstate depulsa maria trāsmēat. *Ortygometra* dicitur auis quæ gregem ducit, eam terra propinquantem accipiter videns rapit, ac propterea cura est vniuersis ducem sollicitare externi generis, per quam caueant prima discrimina. Cibos gratissimos habent semina venenata, quàm ob causam veteres vesci interdixerunt. Solum enim hoc animal sicut & homo caducum patitur morbum. *Pupam* Græci appellant, eo quod stercora humana consideret, & fetenti pascatur fimo, auis spurcissima, cristis extātibz, galeata, semper in sepulcris & humano stercore commorans. Cuius sanguine si se quisquam inunxerit, dormitum pergens, demones suffocantes se videbit. *Tucos*, quos Hispani *enculos* vocant, à propria voce constat nominatos. Hij veniendi tempus habent, miluorum scapulis suscepti, propter breues & paruos volatus ne per longa aeris spacia fatigati deficiant. Horum saluæ cicadas gignunt, oua passeris nido reperta comedit & sua obicit: quæ illæ suscepta & fouet & nutrit. *Passer*es verò sunt minuta volatilia, à paruitate vocata, vnde & pusilli & parui. *Merula* antiquitus medula vocabatur, eo quod moduletur. Alij merulam vocatam aiunt, quia sola volat, quasi mera volans. Hæc cum in omnibus locis nigra sit: in Achaia cādida est. *Hirundo* dicta quod cibos non sumat residens, sed in aere capiat escas & edat, garrula auis, & per tortuosos orbes & flexuosos circuitus peruiolans, & in nidis construendis educandisque foetibus solertissima, habens etiam quiddam præscium, quod lapsura deserat, nec appetat culmina: alijs quoque aibus non impetitur, nec vnquam præda est, maria transuolat, ibique hieme commoratur. *Turdi* à tarditate dicti: hyemis enim confinio se referunt. *Turdela* quasi minor turdus, cuius stercore viscum generari putatur. Vnde & proverbiū apud antiquos erat, Malum sibi auem cacare. *Fusario* vocatus, quod prius farre in farinam redacto pasceretur. *Ficedula* dicta quod ficos magis edant. Quod panditur versiculo veteri illo, Cū me ficus alat, cū pascat dulcibus visis, Cur potius nomen non dedit vna mihi? *Carduelis* quod spinis & cardibus pascitur, vnde etiam apud Græcos *argēdis* dicta est, ab *argēdis*, id est spinis quibus alitur. *Auxyres* autem dicunt & in gestu, & in motu, & in volatu, & in voce auiū signa esse constituta. *Oscines* aues vocant quæ ore cantūque auspiciū faciunt, vt coruus, cornix, picus. *Alites* quæ volatu ostendere futura videntur, quæ si aduersa sūt, inhibe dicuntur, quod inhibeant. id est vetent: si prospera præpetes, & idēd præpetes, quia omnes

aves priora petunt volantes. *Tertiam* faciunt speciem auguriorum in aibus quam communem vocant, ex vtroque commixtam, id est cū aues ex ore & volatu auguria faciunt: sed fides non habet. *Omnia* autem genera volucrum bis nascuntur. Primum enim oua gignuntur, inde calore materni corporis formantur & animantur. *Oua* autem dicta ab eo quod sint vuida. Vnde & vua, eo quod intrinsecus humore sit plena. Nam humidum est quod exterius humorem habet, vuidum quod interius. Quidam autem putat ouum Græcam habere originem nominis. Isti autem dicunt *ua* v litera ablata. *Oua* autem quædam inani vento concipiuntur: sed non sunt generabilia nisi quæ fuerint concubitu masculino concepta, & seminali spiritu penetrata. *Quorum* vim tantam dicunt vt lignum perfusum ouo non ardeat, ac ne vestis quidem contrā aduratur. Admixta quoque calce glutinare fertur vitri fragmenta.

De minutis volatilibz. CAP. VIII.

Apes dictæ, vel quod se pedibus inuicem alligent, vel pro eo quod sine pedibus nascantur. Nam postea & pedes & pennas accipiunt. Hæ solertes in generandi mellis officio, assignatas incolunt sedes, domicilia inenarrabili arte componunt, ex varijs floribus fauum condunt, textisq; caris innumera prole castra replent, exercitum & reges habent, prælia mouent, fumum fugiunt, tumultu exasperantur. Has plerique experti sunt nasci de boum cadaueribus. Nā pro his creandis: vitulorum occisorum carnes verberant, vt ex putrefacto cruore vermes nascantur, qui postea efficiuntur apes. Proprie autem apes vocantur ortæ de bobus, sicut *crabrones* de equis: *fucus* de mulis, *vespa* de asinis. *Castros* Græci appellant: qui in extremis partibus fauorū maiores creantur: quos aliqui reges putant, dicti quod castra ducant. *Fucus* est maior ape, *crabrone* minor. Dictus autem fucus quod alienos labores edat, quasi focus. Depascitur enim quod non laborauit, de quo Virgilius, Ignauum fucus pecus à præsepibus arceat. *Crabrones* vocati à cabo, id est caballo, quod ex his creantur. sicut autem crabrones nascuntur de equorū carnibus putridis: ita ex eis iterū sæpè nascuntur scarabei, vnde & cognominati sunt. *Tauri* vocantur scarabei terrestres rictino similes. *Buprestis* animal est in Italia paruū: simillimū scarabeo, longipedum. Fallit inter herbas bouem maximè, vnde & nomen habet, deuoratūq; tacto felle ita inflamat, vt rumpat. *Cicendula* scarabeorum genus est, eo quod gradiens vel volans lucet. *Blatta* à colore nuncupata, siquidem & comprehens

prehensæ manum tingunt, vnde *blatæum colorem* dicunt. Hoc autem animal lucem videre non patitur, contrarium muscæ. Nam *musca* lucipera, & *blatta* lucifuga est. Per noctem enim tantum ambulat. *Papilioes* auiculæ sunt: quæ maximè abundant florentibus maluis, quibus vermiculos stercore suo faciunt nasci. *Locustæ* quod pedibus sit longis, veluti hasta, vnde & eam Græci tam maritimam quam terrestrem hastago appellant. *Cicadæ* ex cuculorum nascuntur sputo, hæ in Italia apud Reginos multæ sunt, nec vsquam alibi. *Musca* ex Græco venit, sicut & mus. Hæ sicut & apes necatæ in aqua, aliquoties post vnius horæ spacium reuiuiscunt. *Cynomys* Græcè vocatur, id est musca canina. Nam *κύων*, Græcè canis vo-

catur. *Culex* ab aculeo dicitur, quod sanguinem sugat. Habet enim in ore fistulam, in modum stimuli, qua carnem terebrat: ut sanguinem bibat. *Cyniphes* muscæ minutissimæ sunt, sed aculeis permolestæ, quibus tertia plaga superbus populus Ægyptiorum cæsus est. *Oestrum* animal armatis aculeis permolestum. *Oestrum* autem Græcum est: quod Latine a-filus, vulgo tabanus vocatur. *Bibiones* sunt qui in vino nascuntur, quos vulgo *mustiones* à musto appellant. vnde & Afranius, Cum ad me expectas & fabulari incipis, ex ore in oculis tuis bibiones inuolant. *Gurgulio* dicitur, quia penè nihil aliud est nisi guttur.

ISIDORI HISPAN- LENSIS EPISCOPI ORI- GINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XIII.

CAPITA LIBRI DECIMITERTII.

1	<i>De mundo.</i>	12	<i>De aquis.</i>
2	<i>De atomis.</i>	13	<i>De diuersitate aquarum.</i>
3	<i>De elementis.</i>	14	<i>De maris nomine.</i>
4	<i>De cælo.</i>	15	<i>De oceano.</i>
5	<i>De partibus cæli.</i>	16	<i>De mediterraneo mari.</i>
6	<i>De circulis cæli.</i>	17	<i>De sinibus maris.</i>
7	<i>De aere & nube.</i>	18	<i>De astibus & fretis.</i>
8	<i>De tonitruo.</i>	19	<i>De lacis & stagnis.</i>
9	<i>De fulminibus.</i>	20	<i>De abyssis.</i>
10	<i>De arcu & nubium effectibus.</i>	21	<i>De fluminibus.</i>
11	<i>De ventis.</i>	22	<i>De diluuiis.</i>

Prefatiuncula in librum sequentem.

IN hoc libello quasi in quadam breui tabula quasdam cæli causas, situsque Terrarum & maris spacia annotauimus, ut in modico lector ea percurrat, & compendiosa breuitate etymologias eorum causasque cognoscat.

De mundo. CAP. I.

MVNDVS est cælum, terra, mare, & quæ in eis sunt opera Dei, de quo dicitur, Et mundus per ipsum factus est. Mundus Latine à philosophis dicitur, quod in sempiterno motu sit, ut cælum, sol, luna, aer, maria. Nulla enim requies eius elementis concessa est, ideoque semper in motu est. Vnde & animalia Varroni videntur elemen-

ta, quoniam per semetipsa, inquit, mouentur. Græci vero nomen *mundo* de ornamento accommodauerunt, propter diuersitatem elementorum, & pulchritudinem siderum. Appellat enim apud eos *κόσμος*, quod significat ornamentum. Nihil enim mundo pulchrius oculis carnis aspicimus. Quatuor autem esse constat *climata mundi*, id est plagas, Orientem, Occidentem, Septentrionem & Meridiem. *Oriens* ab exortu solis nuncupatus. *Occidens* quod diem faciat occidere & interire. Abscondit enim lumen mundo & tenebras superin-